

Rester av brandgravar

**Fornlämning L2023:3036, L2024:4856 & L2024:4859, Hästskon 1,
Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län.
Arkeologisk förundersökning.**

Vikingatid

Lars Norberg

Rester av brandgravar

Fornlämning L2023:3036, L2024:4856 & L2024:4859, Hästskon 1,
Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län.
Arkeologisk förundersökning.

Vikingatid

Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB utförde i april år 2024 en arkeologisk förundersökning inför planerad byggnation i Oppeby strax nordväst om Nyköping. Uppdragsgivare var ICA Fastigheter AB (Fastica 88 AB). Fornlämningen identifierades i samband med en arkeologisk utredning år 2023 och tolkades då som ett boplatssområde innehållande tre överplöjda härdar. En av anläggningarna undersöktes inom ramen för utredningen och daterades genom ¹⁴C-analys till vikingatid.

Undersökningsområdet utgjordes av flack och svagt sluttande före detta åkermark, numera en parkliknande miljö med gräsmatta. Runtom finns områden med hyreshus, en livsmedelsbutik och ett äldreboende och i väster begränsas ytan väg 53.

I närområdet finns ett flertal fornlämningar med anknytning till bronsålder-järnålder, samt historisk tid. Utöver det finns sporadiska fynd med anknytning till stenålder. Nämnas kan ett närbeläget undersökt vikingatida gravfält samt den förtätade och variationsrika fornlämningsmiljön vid Släbro. Därtill finns det även exempel på by- eller gårdstomter från historisk tid.

Vid förundersökningen påträffades ytterligare en likartad anläggning, det vill säga totalt fyra inklusive den tidigare undersökta. Med utgångspunkt i det fyndmaterial som påträffades vid förundersökningen bedömdes dock lämningarna som rester av brandgravar. Bland fynden märks en melonpärla av glas, ett par kamfragment, keramikskärvor samt ett fåtal fragment brända ben. Samtliga brandgravsrester daterades genom ¹⁴C-analys till vikingatid och med tanke på närheten till det samtida gravfältet L1984:6682 hänger de eventuellt samman med den miljön. Brandgravsresterna, som genom förundersökningen är undersökta och borttagna, är registrerade i Kulturmiljöregistret med nr L2023:3036, L2024:4856, L2024:4859.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliugatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2024

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Tidigare insatser

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Topografi & kulturmiljö 5

Resultat 8

Områdesbeskrivning

L2023:3036 med flera

Fynd

Osteologisk bedömning

Dateringar

Avslutning 8

Referenser 11

Arkiv

Administrativa uppgifter 11

Bilagor 12

Bilaga 1. Schakttabell

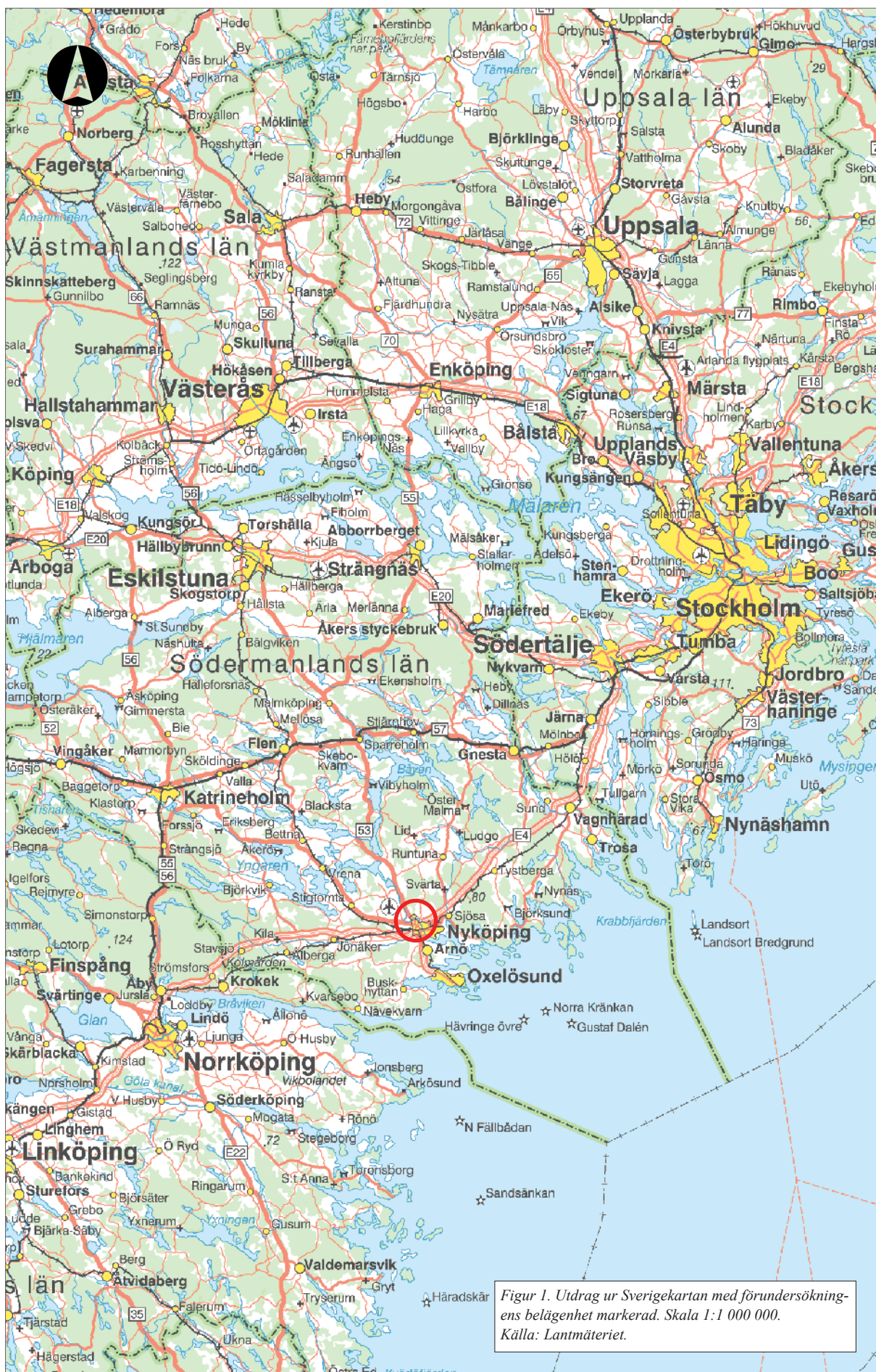
Bilaga 2. Anläggningstabell

Bilaga 3. Fyndregister

Bilaga 4. Vedartsanalys

Bilaga 5. ¹⁴C-analys

Bilaga 6. Fotodokumentation

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med förundersökningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000. Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har genomfört en arkeologisk förundersökning av fornlämning L2023:3036 belägen inom fastigheten Hästskon 1, Nyköpings socken och kommun i Södermanlands län. Insatsen utfördes eftersom ICA Fastigheter AB (Fastica 88 AB) planerar byggnation av bostäder inom området. Det drygt 2000 m² stora undersökningsområdet var beläget i ett fornlämningsrikt landskap i Oppeby strax nordväst om Nyköping (figur 1 & 2).

Beslut i ärendet fattades av länsstyrelsen i Södermanlands län (6223-2023) enligt 2 kap. 11 § i Kulturmiljölagen (1988:950). Ansvarig för kostnaden var Fastica 88 AB.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg. Vid fältarbetet deltog även Patrik Gillbrand. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB. Förundersökningen genomfördes under perioden 2024-04-08 – 2024-04-10.

Tidigare insatser

Fornlämning L2023:3036 identifierades i samband med en arkeologisk utredning år 2023. Fornlämningen bedömdes då som ett boplatsoområde bestående av tre härdrester, varav en undersöktes till sin helhet (figur 3). Anläggningen ¹⁴C-daterades till vikingatid (Norberg 2023).

Syfte & metod

Syfte

Förundersökningens syfte var att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningens skulle fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt tillvarata fynd. Om lämningarna inom boplatsten var begränsade skulle de undersökas och tas bort inom ramen för förundersökningen.

Metod

I syfte att avgränsa fornlämningen öppnades sammantaget 10 sökschakt inom undersökningsområdet (bilaga 1). Schakten var mellan 36 och 5 meter långa, 1,4 till 3,5 meter breda och mellan 0,2 till 0,25 meter djupa och uppgick till en sammanlagd yta om cirka 280 m².

Öppnade ytor handrensades, varefter anläggningar, fynd och schakt dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, beskrivningar i text och fotografering (bilaga 1-3 & 6).

Samliga påträffade lämningar undersöktes och borttogs inom ramen för förundersökningen. Syftet med insatsen var att karakterisera lämningarna, identifiera fynd och samla in prover för daterande analys. Efter förundersökningen lades samtliga sökschakt igen.

Vad gäller de naturvetenskapliga analyserna har ved-artsanalysen utförts av Erik Danielsson på Vedlab. Analysen syftade till att identifiera träslag samt att minimera risken att datera träkol med hög egenålder (bilaga 4). ¹⁴C-analysen har genomförts av Tandemlaboratoriet vid Uppsala universitet. Syftet med analysen var att klargöra fornlämningens datering (bilaga 5).

Utöver det gjordes en osteologisk bedömning av de fåtaliga benfragment som påträffades. Bedömningen utfördes av osteolog Sofia Prata, SAU.

Topografi & kulturmiljö

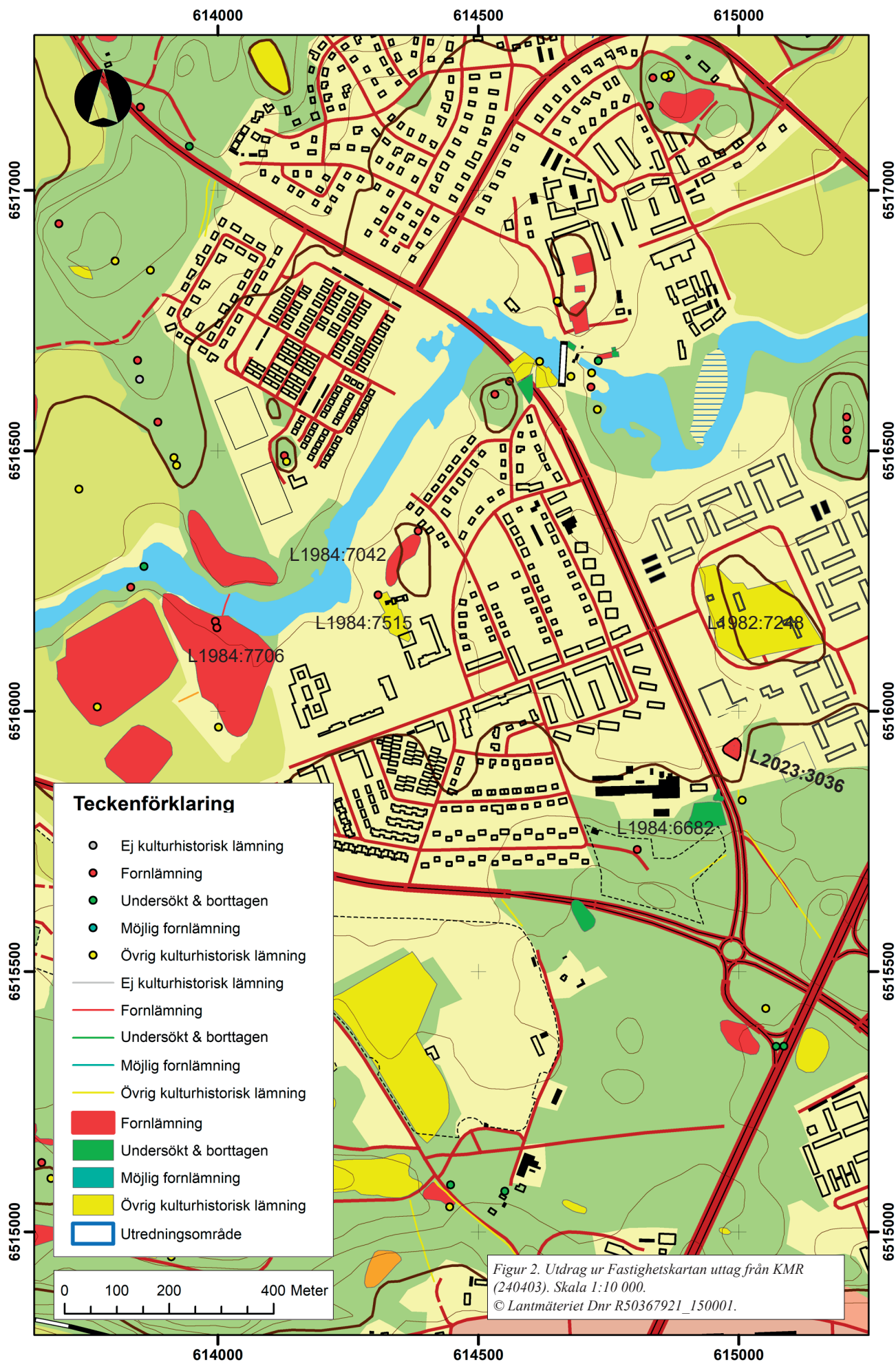
I övergripande mening karakteriseras omgivningarna av Nyköpingsåns öppna dalgång innehållande tyngre lerjordar. Söderöver vidtar en större isälvsavlagring och mer höglänta skogsområden.

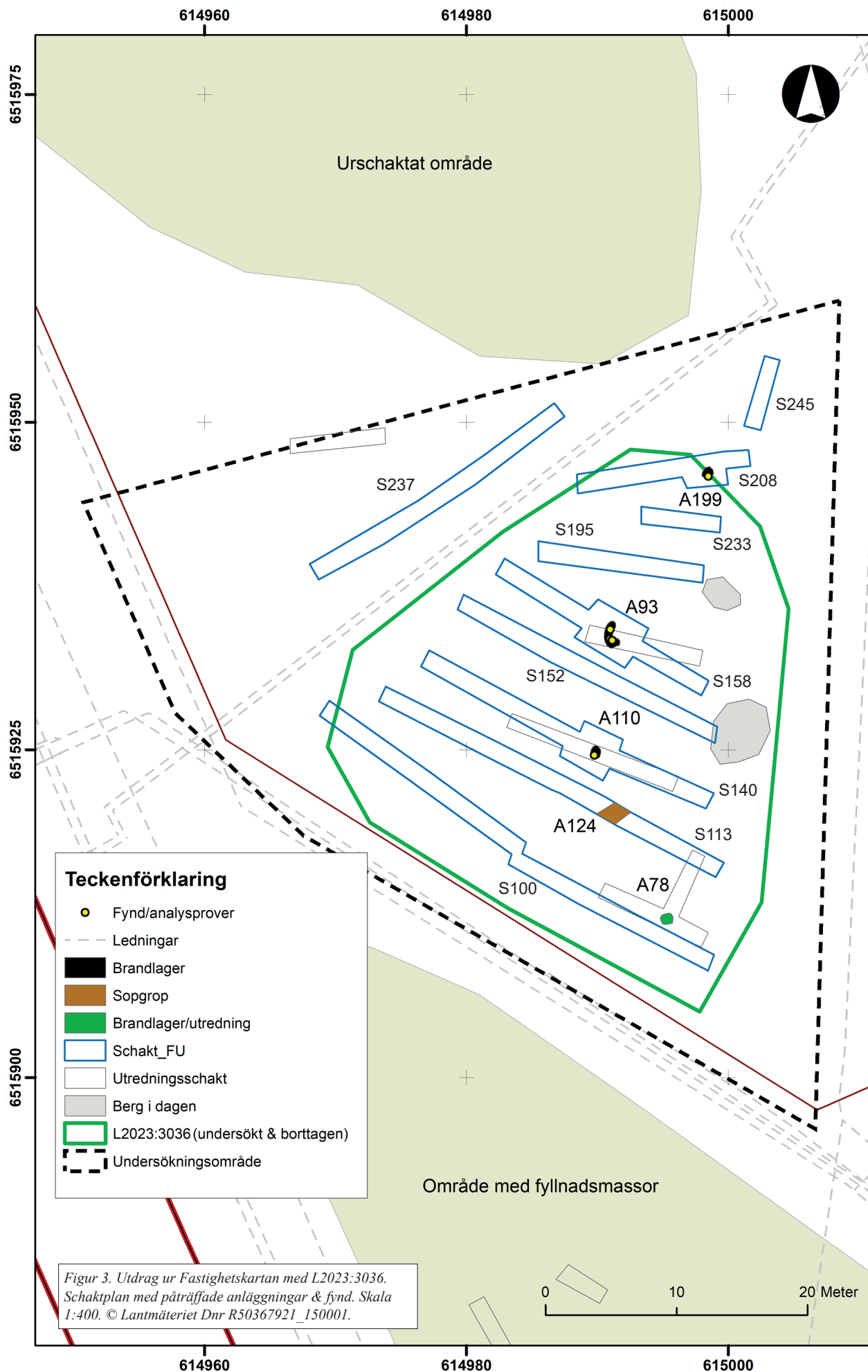
Strax öster om den berörda ytan finns ett mindre höjdparti med berg i dagen. Här låg tidigare en idag riven sentida gårdsbebyggelse. Strax norr därom ligger Oppeby gård (L1982:7248).

Knappt 70 meter sydväst om L2023:3036 återfinns ett tidigare undersökt vikingatida gravfält (L1984:6682). Norröver, i anslutning till Nyköpingsåns dalgång, återfinns ett flertal fornlämningsmiljöer med rikliga lämningar från yngre järnålder, samt den förtätade och variationsrika förhistoriska fornlämningsmiljön vid Släbro (tex. L1984:7706 & L1984:7042). Därtill finns det även exempel på by- eller gårdstomter från historisk tid (L1984:7515 & L1982:724).

Utöver den tidigare utförda utredningen år 2023 har en handfull arkeologiska insatser berört angränsande eller närbelägna områden. Bland annat utfördes arkeologiska utredningar under 2000-talet (Gustafsson 2006 & 2007). Det ovan nämnda vikingatida gravfältet berördes av förundersökning och arkeologisk undersökning åren 2016 & 2017 (Svensson 2016 & Runer 2019).

Områdets markanvändning har präglats av det före detta säteriet Oppeby (L1982:7248) som i historisk mening kan spåras tillbaks till medeltiden (Karlén 1973, s. 11 & s. 140). Ortnamnet antyder dock ett äldre ursprung, eftersom efterleden *-by* troligen uppkommit redan under yngre järnålder (Vikstrand 2013). Under 1400-talet erhöll Franciskanerna i Nyköping jord i området (Karlén 1973, s. 11 & s. 140). Därefter förekommer namnet även under 1500-talet då Oppeby blev landbo-

gods under riddaren och rådmannen Nils Ryning. De närbelägna gårdarna Stora och Lilla Släbro kom där efter att inkorporeras, och efter diverse ägarbyten togs Oppeby över av kronan under 1600-talets andra hälft (Almquist, 1934, s 171f & 602).

Det historiska kartmaterialet över Oppeby är relativt tunt, men på sockenkartan över Nikolai från år 1677 återfinns ortnamnet utmarkerat (LMS C64-1:C13:23-32). I Lantmäterimyndighetens digitala arkiv återfinns ett mer detaljerat koncept i form av en ägomätning från år 1688 (LMM akt nr 04-nik-23). Undersökningsområdet låg då i södra utkanten av gårdens brukade jordar och bestod enligt kartan av några mindre åkerlappar. På 1860 och 1897 års ägomätningar har jordbruksmarkerna söder om Oppeby utökats något (LMM akt nr 04-nik-158 & 04-nik-243).

Resultat

Områdesbeskrivning

Undersökningsområdet utgjordes av flack och svagt sluttande före detta åkermark, numera parkliknande gräsmatta. Höjden över havet varierade mellan cirka 20 och 24 meter. Ytan omgärdas av bostadsområden, en livsmedelsbutik och ett äldreboende. I öster avgränsades området av väg 53 (figur 3).

L2023:3036 med flera

Inom boplatssområdet undersöktes tre stycken överplöjda anläggningar, vara varav två var kända från den tidigare utredningen (A93 & A110). I samband med förundersökningen tillkom ytterligare en likartad anläggning (A199). Som tidigare nämnts undersöktes ytterligare en anläggning i samband med utredningen (A78/L2024:4865). Samtliga anläggningar innehöll sot och kol och enstaka skörbrända stenar (bilaga 2). Därutöver påträffades även en sentida sopgrop (A124), som bland annat innehöll sugrör och kapsyler (S113).

Med utgångspunkt i anläggningarnas karaktär bedömdes de fragmentariska lämningarna inledningsvis som rester av hårdar. Vid förundersökningen påträffades dock ett flertal skärvor keramik (F194 & F207) av järnålderstyp i två av anläggningarna (A93 & A199). Vidare framkom några fragment brända ben samt en melonpärla av glas i A93 (F191 & F195). Efter rengöring visade sig två av benfragmenten vara delar av en tandplatta till en kam (F193). Med utgångspunkt i fynden bedöms anläggningarna som rester av kremationer i form av brandgravar.

Inga spår av yttre konstruktioner kunde noteras och att så pass lite av de inre konstruktionerna bevarats beror troligen på att området utgjort jordbruksmark under lång tid. Därtill utfördes omfattande markarbeten i

samband med att bostadsområdet Oppeby tillkom under 1960-talet.

Fynd

Keramiken från A93 och A199 var av likartad kvalitet och magrad med cirka 1-3 mm stora korn av kvarts. Skärvorna var cirka 0,5-1,0 cm tjocka och utgjordes av buk- och bottenbitar. Samtliga skärvor hade en svartbränd kärna med ställvis rödbränd flammig yta (F194 & F207). Sammanlagt påträffades 4 respektive 14 skärvor i respektive anläggning (A93 & A199).

De övriga fynden i A93 utgjordes av två genombrända kamfragment med passning tillhöriga en tandplatta. På ena sidan anas rotändan till tänderna samt i ena kanten ett halvt nithål. Fragmenten är tillsammans cirka 12 x 12 mm stort och 2 mm tjockt (F193).

I samma anläggning påträffades även en något grönskimrande melonpärla av glasfluss (F193). Pärlan som är relativt intakt om än något nött och möjligen eldpåverkad, är cirka 0,9 mm hög och 12 mm bred (F195). Samtlig fynd presenteras med foton på nästa uppslag (figur 5-8).

Osteologisk bedömning

Kommentar angående fragmenten från A93 (F191). Fyra vitbrända fragment med hög förbränningsgrad och hård ytstruktur har granskats. Fragmenten väger sammanlagt 0,9 gram. Det har inte varit möjligt att bestämma huruvida fragmenten kommer från djur eller människa, delvis till följd av fragmenteringsgraden. Vad som kan sägas är att de inte kommer från fågel eller fisk (Prata, Sofia, mejl 2024-06-28).

Dateringar

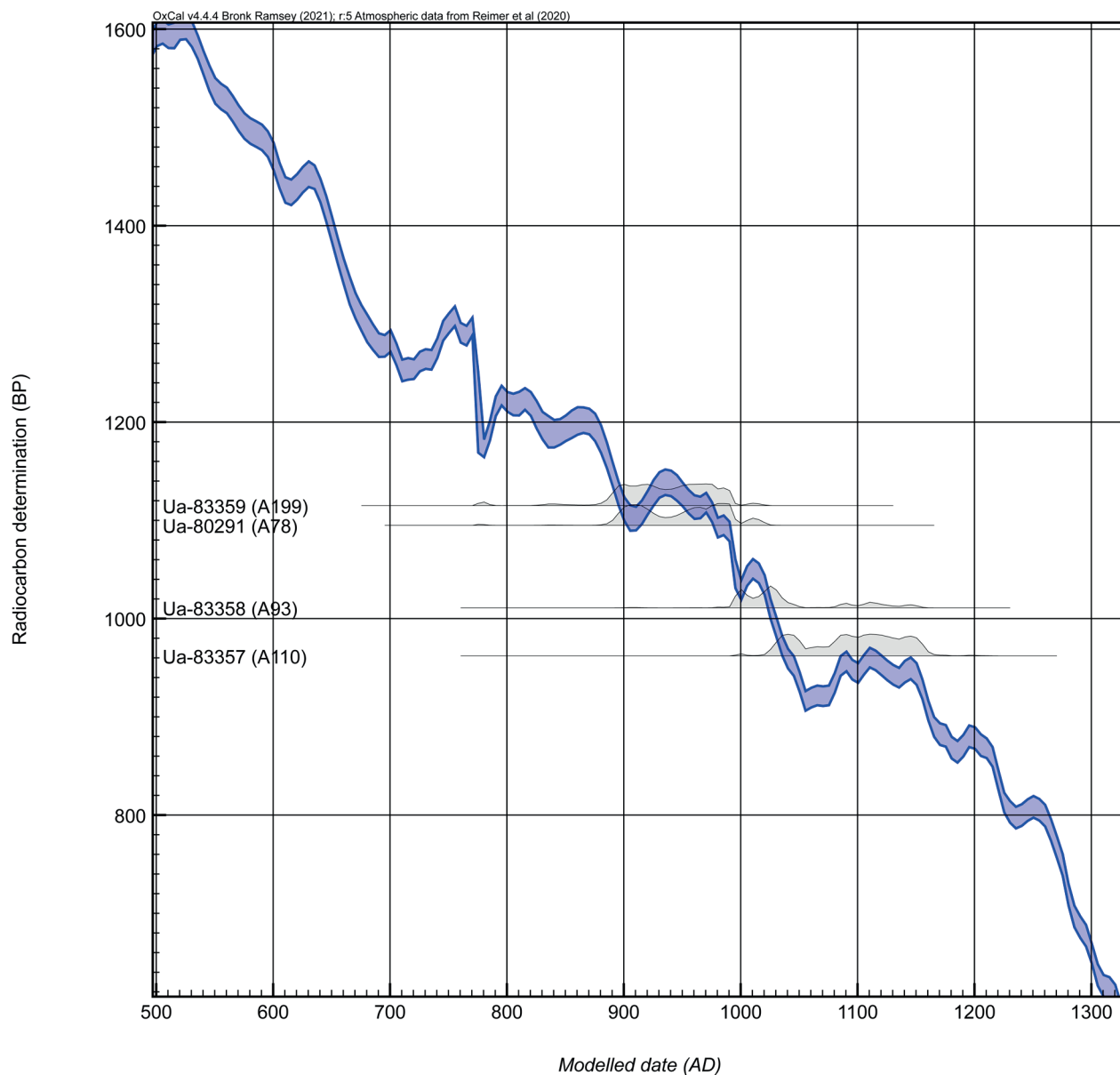
Vid förundersökningen genomfördes tre ¹⁴C-analyser på kol från A93, A110 & A199 (Ua-83357 Ua-83358 & Ua-83359). Materialet härrör från asp respektive björk (bilaga 6). På motstående sida redovisas även provet från utredningen som utgjordes av kol från säl (Ua-80291). Det sistnämnda daterades till 890-1016 e. Kr (95,4%). Samtliga nedan redovisade prover har omkalibrerats med OxCal v4.4.4 (Bronk Ramsey 2021).

Det äldsta provet daterades till 775-995 e. Kr. (95,4%) och togs i den nypåträffade anläggningen A199.

Även de två resterande anläggningarna daterades till vikingatid, dock med tyngpunkt i periodens senare skede. A93 och A110 daterades till 990-1152 respektive 1025-1159 e. Kr (figur 4).

Avslutning

Trots de knappa bevaringsförhållandena är gravresterna intressanta med tanke på närheten till det tidigare undersökta gravfältet (L1984:6682 & L1984:7683). De närmsta delarna av gravfältet är belägna cirka 70

Figur 4. Multiplot över samtliga dateringar med kalibreringskurva. Värdena visas i kalenderår med en sannolikhet om 95,4 procent.

Figur 5. Keramikskärvor från A199 (F207).
Foto: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 6. Keramikskärvor från A93 (F194).
Foto: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 7. Brända kamfragment till en tandplatta från A93 (F193).
Foto: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 8. Melonpärla av glas från A93 (F195). Foto: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

meter sydsydväst om gravarna och det är därför osäkert om de utgjort en del av den aktuella gravfältsmiljön. Det kan däremot konstateras att brandgravarna dateringsmässigt överensstämmer med L1984:6682 som också uppvisar gravar från den sena vikingatiden (Runer 2019, s. 22ff).

Vad gäller den bebyggelse som hört till den aktuella gravmiljön, inklusive den som var belägen vid Mjölcentralen, finns två lämpliga kandidater. Eftersom ortnamnet Oppeby pekar mot yngre järnålder är platsen för det senare säteriet en tänkbar plats för en vikingatida bebyggelse. Därtill utgör det lilla höjdpartiet intill och öster om L2023:3036 med flera ett lämpligt läge för en järnålderstida boplat. På den senare platsen saknas dock boplatlämningar som kan bekräfta detta på grund av senare tiders byggnation (Norberg 2023).

Fornlämningarna är undersökta och borttagna och saknar därmed antikvarisk bedömning. Uppgifterna har registrerats i Kulturmiljöregistret (L2023:3036, L2024:4856, L2024:4859 & L2024:4865).

Referenser

Almquist, Johan Axel. 1934. *Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden*. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Del 2. Band 1. Indelning och tabeller. Stockholm.

Gustafsson, Patrik. 2006. *Släbro*. Oppeby gård 1:1, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2006:08*. Nyköping.

Gustafsson, Patrik. 2007. *Oppeby östra arbetsområde*. Oppeby gård 1:6 m.fl, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2007:13*. Nyköping.

Karlén, Lars. 1973. Medeltid och äldre vasatid till omkring 1570. I: *Nyköpings stads historia 1. Medeltid och vasatid intill 1622*. Red: Dahlgren, Stellan. Nyköpings kommuns stadshistoriekommité. Nyköping.

Norberg, Lars. 2023 *Hätskon*. Hätskon 1, Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning. *Sörmlands Arkeologi AB, Rapport 2023:12*. Nyköping.

Runer Johan, 2019. *Oppeby gård*. Arkeologisk Undersökning Södermanlands län, Nyköpings kommun Fastighet Oppeby gård 1:5 Gravfältet RAÄ Nyköping 1:1. *Stockholms länsmuseum och Uppdrag arkeologi, rapport nr 2019:02/2019/04*. Stockholm.

Svensson, Ingeborg. 2016. *Ett gravfält i Oppeby*. Fornlämning Nyköping 1:1, Oppeby Gård 1:5, Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands Arkeologi AB 2016:10*. Nyköping.

Vikstrand, Per. 2013. *Järnålderns bebyggelsenamn*. Om bebyggelsenamnens uppkomst och ålder i Mälardalen. Institutet för Språk och folkminnen. Uppsala.

Arkiv

Lantmäteriet, Historiska kartor, Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMM) (www.lantmateriet.se/)

Akt nr 04-nik-243. Ägomätning, koncept. Upprättad år 1688.

Akt nr 04-nik-243. Ägomätning. Upprättad år 1897.

Akt nr 04-nik-158. Ägomätning. Upprättad år 1860.

Lantmäteriet, Historiska kartor, Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS) (www.lantmateriet.se/)

Akt nr C64-1:C13:23-32. Sockenkartan över Nikolai socken. Upprättad år 1677.

Lantmäteriet, Historiska kartor, Rikets allmänna kartverks kartarkiv (RAK) (www.lantmateriet.se/)

Akt nr J133-9H3d60. Ekonomiska kartan, Nyköping, upprättad år 1960.

Akt nr Rak-id. Häradskartan, Nyköping J112-56-5, upprättad år 1897-1901

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2315

Länsstyrelsens dnr: 6223-2023

Tid för förundersökningen: 2024-04-08 – 2024-04-10

Personal: Patrik Gilbrand & Lars Norberg

Kommun: Nyköping

Socken: Nikolai

Fastighet: Hätskon 1

Belägenhet: N 6515905,032 E 614997,811

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Undersökningsområde: Ca 2165 m²

Fynd med nr 191, 193, 194, 195 & 207 förvaras vid Sörmlands Arkeologi AB i avvaktan på fyndfördelning.

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
S100	37x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas stenkol och fajans. Centralt i schaktet fanns enstaka fläckar av kol och sot, ca 0,1 m st och 0,01 m dj. Undergrunden bestod av grå siltig lera som mot NV övergick till varvig lera.
S113	31x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 m gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol och fajans. Centralt i schaktet fanns en sentida sopgrop med sugrör och kapsyler mm (A124). Undergrunden bestod av grå siltig lera som mot NV övergick till varvig lera.
S140	27x1,3-3,0	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 m gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol och fajans. Centralt i schaktet fanns en rester av ett brandlager (A110). Undergrunden bestod av grå siltig lera.
S152	24x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 m gråbrun lätt, sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol och fajans. I SÖ berg i dagen. Undergrunden bestod av grå siltig lera.
S158	20x1,3-3,0	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol, kritpipa, fragment av seltzerflaska (stengods) och fajans. Därunder grå siltig lera. Centralt i schaktet fanns rester av ett brandlager med fynd av keramik, brända ben, fragment av en bränd enkelkam och en glaspärkla (A93). Undergrunden bestod av grå siltig lera.
S195	14x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 m gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol och fajans. I SÖ berg i dagen. Undergrunden bestod av grå siltig lera.
S208	14x1,3-2,5	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. I östra delen grusfyllning. Därunder ca 0,15 m gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol och fajans. Därunder grå siltig lera. Centralt i schaktet fanns rester av ett brandlager med fynd av keramik (A199). Undergrunden bestod av grå siltig lera.
S233	6x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, stenkol och fajans. Undergrunden bestod av grå siltig lera.
S237	24x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas, rödgods och fajans. Undergrunden bestod av grå varvig lera.
S245	5x1,3	0,20-0,25	Gräsmatta, förna, ca 0,10 m tj. Därunder ca 0,15 gråbrun, lätt sandig humös lera med inslag av tegelflis, spikar, buteljglas och fajans. Undergrunden bestod av grå lera.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anr	Anl typ	Storlek (m)	Beskrivning	Lämning	Schakt	N	E	Z
A93	Brandlager	2,0 x 1,0	Oregelbundet, ca 0,03-0,05 m dj. med enstaka flammiga ställvisa koncentrationer av sot & kol. Enstaka skörbrända stenar i ytan. Vilade på grå siltig lera (undergrund). Vid undersökning påträffades brända ben (F191), brända kamfragment (F193), keramik (F194) och en glaspärla (F195).	L2023:3036	158	6515933,765	614990,988	22,41
A110	Brandlager	1,0 x 0,8	Rundat ca 0,03-0,05 m dj med flammiga koncentrationer av sot & kol. Vilade på grå siltig lera (undergrund). Inga fynd.	L2024:4859	140	6515924,761	614989,561	22,56
A199	Brandlager	1,0 x 0,8	Rundat, ca 0,03-0,05 m dj med flammiga koncentrationer av sot och kol. Vilade på grå siltig lera (undergrund). Vid undersökning påträffades keramik (F207).	L2024:4856	208	6515945,805	614998,091	22,36

Bilaga 3. Fyndregister

Fnr	A nr	Kont typ	Sakord	Typ	Del	Material	Dat	Vikt (g)	Ant	Ant frag	Anm	Kons	N (x)	E (y)	Z
191	93	Brandlager	Ben		-	Br Ben	Vik	0,9	-	4	Vitbrända	Nej	6515934,183	614990,995	22,39
193	93	Brandlager	Kam	Enkelkam	Tandplatta	Br ben/horn	Vik	0,62	1	2	Halvt nithål	Nej	6515934,183	614990,995	22,39
194	93	Brandlager	Kärl		Buk/botten	Keramik	Vik	86,7	1	4		Nej	6515933,350	614991,136	22,41
195	93	Brandlager	Pärla	Melonpärla		Glas	Vik	1,42	1	1	Grön, opak	Nej	6515933,463	614990,953	22,44
207	199	Brandlager	Kärl		Buk/botten	Keramik	Vik	125,12	1	14		Nej	6515945,868	614998,478	22,39

Bilaga 4. Vedartsanalys

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 24034

**Vedartsanalyser på material från Södermanland,
Nyköping, L2023:3036**

Adress:
Box 178
791 24 FALUN

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@vedlab.se

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 24034

2024-05-02

Vedartsanalyser på material från Södermanland, Nyköping, L2023:3036

Uppdragsgivare: Lars Norberg/Sörmlands Arkeologi AB

Arbetet omfattar tre kolprov från undersökningar av härdar på en boplat.

Proverna innehåller kol från asp, björk, gran och lind. Det utplockade kolet bör ge tillförlitliga dateringar av de undersökta härdarna.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
110	KP139	Härd	5,6g	4,5g 17 bitar	Björk 17 bitar	Björk 504mg	
93	KP192	Härd	9,1g	8,8g 16 bitar	Björk 16 bitar	Björk 362mg	
199	KP208	Härd	1,3g	1,2g 20 bitar	Asp 5 bitar Björk 5 bitar Gran 2 bitar Lind 8 bitar	Asp 21mg	

Erik Danielsson/VEDLAB

Box 178

791 24 FALUN

Tfn: 070 34 00 645

E-post: vedlab@vedlab.se

www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Asp	<i>Populus tremula</i>	120 år	Inte så kräsen vad gäller jordmån	Lätt och porös ved. Lätt att klyva. Tålig mot röta. Stängselstolpar, båtar takspån	För lövtäckt och barkbröd.
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Gran	<i>Picea abies</i>	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar golvbrädor störrar lieskaft, korgar	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder
Lind	<i>Tilia cordata</i>	800 år	Näringsrika, väl dränerade, gärna steniga marker Skuggtålig.	Lätt och mjuk ved.	Innerbarken eller bastet användes till korgar och rep

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomy 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färska vedprover.

Bilaga 5. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
www.uu.se/centrum/tandemlab

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2024-06-14

Lars Norberg
Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 STOCKHOLM

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Nyköping, Nyköpings socken, Södermanlands län. (p 5938)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Detta steg upprepas tills den lösliga delen inte längre är mörkfärgad.

Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

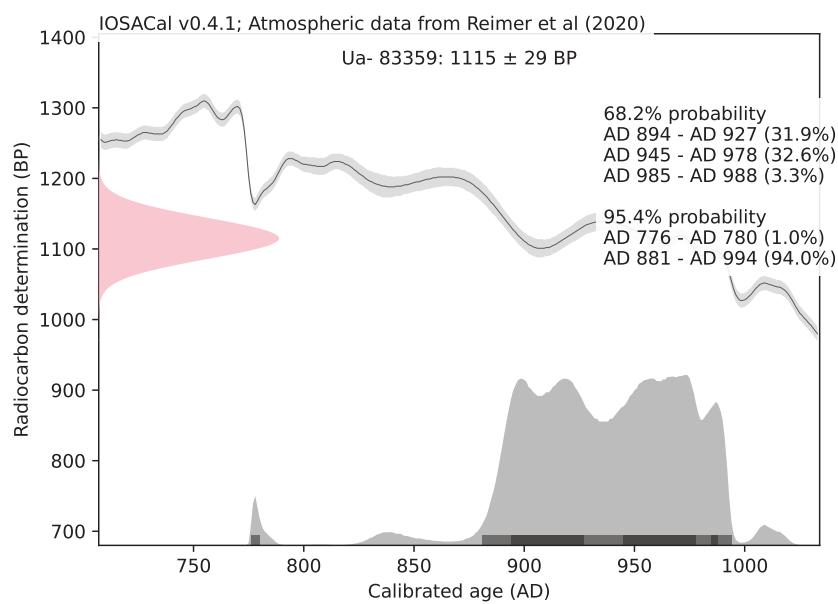
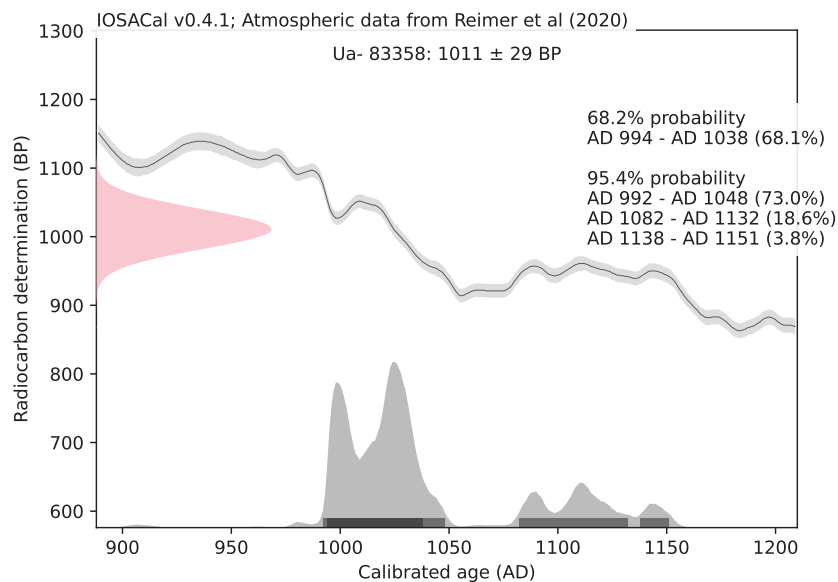
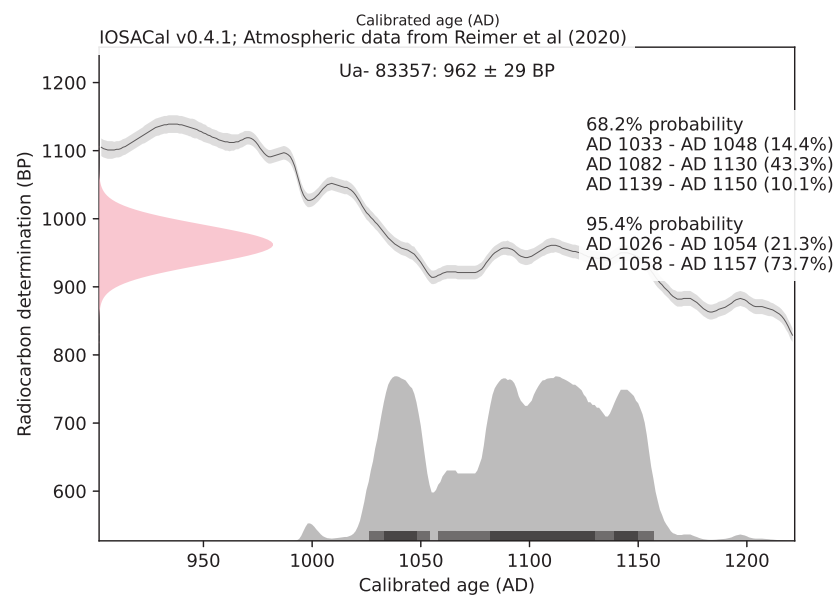
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰ V-PDB}}$	^{14}C ålder BP
Ua-83357	Prov KP139, A110 (Härd, L2023:3036)	-26,2	962 ± 29
Ua-83358	Prov KP192, A93 (Härd, L2023:3036)	-25,1	1 011 ± 29
Ua-83359	Prov KP208, A199 (Härd, L2023:3036)	-25,5	1 115 ± 29

Med vänliga hälsningar

Maximilian
Schmidt

Digitally signed by Maximilian Schmidt
DN: cn=Maximilian Schmidt, c=SE,
o=Uppsala universitet,
email=maximilian.schmidt@physics.uu.se
Date: 2024.06.17 09:23:27 +02'00'

Maximilian Schmidt/Daniel Primetzhofner

Bilaga 6. Fotodokumentation

Schakt 140 med A110 centralt i bilden (efter undersökning). Foto mot västnordväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 158 med A93 centralt i bilden (efter undersökning). Foto mot västnordväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 208 med A199 centralt i bilden (efter undersökning). Foto mot västsydväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

A110 före undersökning. Foto mot väst-nordväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

A110 efter undersökning. Foto mot väst-nordväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

A93 före undersökning. Foto mot väst-nordväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

A93 efter undersökning. Foto mot väst-nordväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

A199 före undersökning. Foto mot väst-sydväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.

A199 efter undersökning. Foto mot väst-sydväst: Lars Norberg 2024, Sörmlands Arkeologi AB.